

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

ДАРМАНСЬКА Ірина Миколаївна

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ В СИСТЕМІ ПРАВОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Креативне мислення є однією із ключових компетенцій, необхідних у сучасному світі, де важливими є прагнення до інноваційності, відмова від стереотипів, вміння генерувати ідеї та рішення, гнучкість, схильність до аналізу, оригінальність, вміння створювати та реалізовувати творчі ідеї, розв'язувати задачі нестандартним способом, оцінювати та вдосконалювати процеси тощо. Окреслені вимоги спонукали до визнання актуальності креативності в усіх сферах людського життя. Вважаємо влучним твердження про те, що мистецтво креативного мислення має спрямовуватись на досягнення мети.

У системі підготовки майбутніх педагогів креативне мислення відіграє провідну роль, оскільки сучасний учитель – це особистість, що має не тільки сформовані фахові компетентності, а й особистість, що прагне до саморозвитку, вміє стимулювати учнів до самостійного розв'язання проблем, пошуку нових рішень. У даному контексті важливим також є те, що викладач закладу вищої освіти має сформувати у студентів навички мислити нестандартно, розвивати їх адаптивність. Це сприятиме підтримці емоційного та когнітивного розвитку молоді.

Правова підготовка є невід'ємним складником становлення майбутніх педагогів. Правову підготовку можна розглядати з різних кутів, а саме як систему сформованості умінь і навичок формувати в учнів правові знання, правове мислення, правову свідомість, а також систему сформованості фахової правової компетенції. Зосередимо увагу на ролі креативності у системі формування у студентів фахової правової компетенції. У даному випадку важливим є розмежування рівнів підготовки майбутніх педагогів: фаховий молодший бакалавр, бакалавр і магістр, оскільки кожна з них має свої особливості. Так, на рівні фахового молодшого бакалавра у студентів формуються загальні уявлення про право, його місце у системі державотворення.

На першому (бакалаврському) рівні вищої освіти навчальним планом має бути передбачено вивчення освітнього компонента «Правове забезпечення професійної діяльності», основною метою якого є формування у студентів знань, умінь і навичок розуміння правових норм, що регулюють діяльність педагогічних працівників при виконанні ними посадових обов'язків. Кінцевим результатом є сформованість у студентів правової компетенції, що дасть можливість захищати свої порушені права у закладі освіти. Методологічним стрижнем освітнього компонента «Правове забезпечення професійної діяльності» є системно-структурний аналіз змісту законодавчих актів, що регулюють діяльність педагогічних працівників. Основними завданнями вивчення дисципліни «Правове забезпечення професійної діяльності» є:

- Методичні: сприяти оволодінню частково-пошуковими та проблемними методами розв’язання практичних правових ситуацій.
- Пізнавальні: на основі застосування методів і прийомів сформувати правовий світогляд та знання змісту основних законодавчих актів, що регулюють діяльність педагогічних працівників.
- Практичні: сприяти формуванню умінь і навичок оформляти необхідну документацію при прийнятті на роботу в заклад освіти та при звільненні; захищати свої права у разі їх порушення педагогічними працівниками, керівником закладу освіти, іншими особами; розвинути здібності та виробити основні практичні навички й уміння співпраці у педагогічному колективі без порушень норм трудового та іншого законодавства.

Основними темами освітнього компоненту є: «Трудовий договір з педагогічними працівниками: порядок укладення та припинення», «Правове регулювання робочого часу педагогічних працівників», «Правове регулювання часу відпочинку педагогічних працівників», «Правове регулювання відпусток педагогічних працівників», «Правове регулювання охорони праці педагогічних працівників», «Індивідуальні та колективні трудові спори (конфлікти в закладах освіти)», «Міжнародно-правове регулювання праці», «Відповідальність за порушення трудового законодавства». З метою формування у студентів креативного мислення викладач закладу вищої освіти семінарські заняття має проводити у формі вирішення студентами практичних завдань, наближених до реальності. Наведемо приклад завдання, яке потребує розв’язання: «Батьки учнів одного з класів закладу загальної середньої освіти звернулись із заявою до директора з проханням перевести учня класу в інший клас або заклад освіти. Заява містила обґрунтування такого переведення: «Учень є агресивним, кожного дня в нього виникають конфліктні ситуації з учнями класу й педагогічними працівниками. Учень у спілкуванні використовує ненормативну лексику, влаштовує бійки, зриває уроки. Його неадекватна поведінка проявляється в тому, що він може кричати, битись головою об парту, істерично кричати. Поведінка учня впливає на психічний та психологічний стан інших учнів класу». Які учасники освітнього процесу мають брати участь у вирішенні конфлікту? Яким чином керівник закладу загальної середньої освіти має вирішити конфлікт? Обґрунтуйте управлінське рішення керівника закладу загальної середньої освіти, які локальні документи мають його супроводжувати?». У даному випадку студент має не тільки продемонструвати свої знання, а й визначити алгоритм власної поведінки за допомогою креативного мислення.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти розкриває в подальшому перед студентами можливості обіймати посаду керівника закладу освіти, тому доречним є продовження навчання на спеціальності 073 Менеджмент. Актуальним питанням підготовки студентів спеціальності 073 Менеджмент галузі знань 07 Управління та адміністрування є формування знань, умінь і

навичок з основ менеджменту з його адаптацією до фахової професійної діяльності, правового регулювання питань, пов'язаних з організацією роботи працівників освітньої установи. Тому нами запропоновано студентам на окресленому рівні вивчати освітній компонент «Професійна компетентність керівника закладу освіти: управлінський практикум». У цьому контексті мова має йти про формування креативного мислення майбутніх менеджерів як навички. Це пов'язано з тим, що сучасний керівник закладу освіти має розуміти причинно-наслідкові зв'язки між подіями і на основі цього генерувати ефективні (іноді інноваційні та креативні) рішення.

Зміст освітнього компонента «Професійна компетентність керівника закладу освіти: управлінський практикум» спрямований на формування у студентів досвіду організації власної професійної діяльності та професійної діяльності працівників. Тому програма освітнього компонента структурована у відповідності до компетенцій, які мають бути сформованими у менеджерів освіти: загальногалузевої, правової, етичної, комунікативної, технічної, саморозвитку та самоосвіти, психологічної, конфліктологічної, інформаційної, навчальної, предметно-методичної, діагностичної, здоров'язберігаючої, продуктивної, економічної. Окреслена дисципліна є яскравим прикладом формування у студентів креативного мислення. Курс спрямований на формування практичних умінь і навичок, а тому передбачає вирішення студентами практичних завдань. Усі запропоновані завдання не носять суто теоретичного характеру, їх вирішення потребує розкриття індивідуальності кожного студента, креативності, критичного мислення. Студенти мають проявити уміння до аналізу інформації, встановлення послідовності управлінських дій, обґрунтування рішень, логічності мислення, пошуку причинно-наслідкових зв'язків, самоаналізу тощо.

Наведемо приклади таких завдань:

1. Створити проєкт передбачення та планування особистісних управлінських дій через покрокову систему забезпечення ефективності досягнення бажаного результату (монопроєкт, мультипроєкт, мегапроєкт). Мета проєкту – вдосконалення особистої управлінської компетентності на основі вивчення та впровадження міжнародного досвіду, практикуючих менеджерів, законодавчої бази; створення власного іміджу висококваліфікованого управлінця. На основі розробленого проєкту створити лінійний графік відповідальності, що передбачає залучення сторонніх осіб до реалізації проєкту, завдяки дій яким покращиться функціонування закладу загальної середньої освіти в цілому.

2. Група ділиться на рівні підгрупи (3-4), що мають єдине завдання – створення кейсу. Кожна із створених груп обирають модератора. Модератор є не тільки учасником, а й інструктором, організатором і представником підгрупи, що узагальнює думки (пропозиції) кожного та в кінцевому результаті презентує сформовану колективну думку. Враховуючи те, що інформаційними

складниками кейсів можуть бути лише реальні обставини (ситуації), студентом створюється не тільки змодельоване рішення, а й модель власної управлінської поведінки.

3. Проведення тренінгу «Конфлікт і управлінське рішення»: магістранти діляться на невеликі групи (4-5 студентів); групи отримують практичні ситуації, що потребують прийняття управлінського рішення; в групах відбувається обговорення практичної ситуації та визначаються шляхи вирішення ситуації (10-15 хвилин); кожна практична ситуація обговорюється усіма магістрантами та складається алгоритм вирішення проблемної ситуації.

Як бачимо, при роботі зі студентами викладач закладу вищої освіти має використовувати різноманітні техніки та методи формування творчого мислення, як-от: мозковий штурм, проєктів, гірлянд випадковостей та асоціацій, картування розуму (майндмеппінг), морфологічного аналізу, лабіринту, рольова гра, аналогічне мислення, контрфактичне мислення, зворотне мислення, спроб і помилок тощо.

Важливим є формування у студентів потенціалу креативного мислення, під яким розуміємо здатність генерувати нестандартні ідеї, ефективні креативні рішення. Викладач має звертати увагу на необхідність формування у студентів гнучкості мислення, асоціативності, інтуїції, уміння виходити за межі звичних рамок, розумної ризикованості та навичок експериментування. Також важливим є формування емоційної сфери потенціалу креативного мислення, оскільки студенти мають отримувати позитивні емоції від осмислення, винайдення рішення, участі у процесі, а отже від самого процесу креативного мислення. Викладач має створити умови, які спонукають студентів до прояву власної творчої активності. Вважаємо помилковими дії педагогів, які заганняють студентів у певні рамки або обмеження. Цією поведінкою вони впливають на зниження рівня самореалізації особистості кожного студента, розвитку його креативності.

ДАШКОВА Вікторія Вікторівна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Анотація. У статті описано ефективні методи та прийоми розвитку креативного мислення у іноземних студентів за спеціальністю Музичне мистецтво (надалі іноземні студенти-музиканти) на заняттях із української мови як іноземної (далі УМІ). Проаналізовано, як креативні завдання, інтерактивні методи та творчий підхід сприяють розвитку в студентів-іноземців уміння проявляти свою індивідуальність. Представлено приклади творчих вправ, що

BULGAKOVA Olena The Influence Of Emotions On The Development Of Creativity In Students	58
БУДЯЧЕНКО Владислав Сергійович, ТОДОРОВА Валентина Георгіївна Удосконалення фізичної та функціональної підготовленості жінок 40-50 років на основі використання індивідуалізованих засобів фітнес-тренінгу	61
БУРДЯК Віра Іванівна Креативність як атрибут особистості студента	63
ВАШУЛЕНКО Микола Самійлович Теоретичні засади обґрунтування побудови сучасного початкового курсу української мови	67
ВІЦУКАЄВА Катерина Михайлівна Деякі аспекти розвитку креативності майбутніх соціальних працівників	70
ГАЛІЦАН Ольга Анатоліївна Педагогічна креативність у сучасному освітньому дискурсі	72
ГАСЮК Ігор Леонідович Методичні прийоми креативного мислення в процесі розробки управлінського рішення на етапі цілепокладання	74
ГЕРАСИМОВА Інна Володимирівна Вплив креативності на рівень досягнень особистості	78
ГЕРАСИМОВА Наталія Євгеніївна Творчість як показник креативності особистості	81
ГИНДА Оксана Миколаївна Креативне мислення в діяльності військового керівника	84
ГНЕЗДІЛОВА Кіра Миколаївна Розвиток креативності педагога як засіб подолання невизначеності	86
HORLOVA Olena Kairodynamics Of The Creative Process	89
ГРИГОР'ЄВА Світлана Вікторівна Розвиток творчого потенціалу через усвідомлення багатоваріантності мислення в освітньому процесі	91
ГРОШОВЕНКО Ольга Петрівна Розвиток творчого мислення майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій	95
ГУМЕНЮК Ярослав Олександрович Роль розвитку креативності в контексті вивчення фундаментальних дисциплін	97
ДАРМАНСЬКА Ірина Миколаївна Креативне мислення в системі правової підготовки майбутніх педагогів	99
ДАШКОВА Вікторія Вікторівна Розвиток креативного мислення іноземних студентів на заняттях української мови як іноземної	103
ДЕЛІЧЕБАН Людмила Васиївна Креативність у фізичному вихованні	109
ДЕРЕВ'ЯНКО Сергій Миронович, МАТВІЄНКІВ Світлана Миколаївна Формування у здобувачів аналітико-прогностичних знань і вмінь дослідження політичних процесів засобами креативного мислення	111
ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна Розвиток креативності у дітей дошкільного віку в процесі експериментально-дослідницької діяльності	114